

CONCURSUL NAȚIONAL DE OCUPARE A POSTURILOR DIDACTICE/CATEDRELOR
VACANTE/REZERVATE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

17 iulie 2024

Probă scrisă
LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ MATERNĂ

Varianta 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de patru ore.

I. TÉTEL (30 pont)

Olvassa el figyelmesen a következő költeményt! A megadott kérdésekből, feladatokból kiindulva értelmezze a verset körülbelül két oldalnyi összefüggő szövegből!

Kovács András Ferenc: *Invocatio ennen magához*
Az Zrínyi nótájára

Én azki azelőtt ifiú elmével
Játszottam tudós szók rideg szerelmével,
Küzdöttem régi fők vitézlő versével:
Voltam vakult szabó színjátzó kelmével.

Músa! Koszorút sem kértem laurus-ágbul,
Csak májusi égből, csillag-magasságbul,
Holdfényből, hajnalbul, illatozó napbul,
Hogy hosszan hörpentsek az hulló világbul.

Nehéz virtust, versnek s Venusnak hatalmát,
Fortuna forgását, Isten vak haragját
Kutattam kegyelmét, vagy sújtoló karját:
Poéták sorsának elrendelt szabályát.

Ádj pennámhoz hitet! Hívtam irgalmadat:
Átvirrasztott éjben ismerd meg fiadat!
Heába csihol szép, finum cirkalmakat –
Hátha adatok közt képmására akad...

Romlik hősi hajdan, tompul az elmeél,
Vaktörténet pörget, morzsol, töret, felél.
Boldog azki jár-kél s vesztében sem henyél:
Hév pilleként szállong, szinte örökken él.

1. Mutassa be a vershelyzetet! 5 pont
2. Mi jellemző a vers képi világára? 5 pont
3. Melyek a költői szerepértelmezés eszközei a versben? 5 pont
4. Milyen szerepe van az intertextualitásnak a jelentésképzésben? 5 pont

A költemény értelmezésének megfogalmazási módja külön elbírálásban részesül, melynek szempontjai a logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyesírás, helyes fogalom- és nyelvhasználat.

10 pont

Megjegyzés: A szövegalkotásban nem kell figyelembe venni a szempontok sorrendjét.

II. TÉTEL (30 pont)

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd oldja meg a feladatokat!

Ortológusok és neológusok. Művek és ellenművek.

Amikor a nyelvújítási harcról esik szó, két táborról szokás beszélni: a neológusokéről (akik az újítás hívei) és az ortológusokéről (akik fenntartásokkal viseltetnek az újításokkal szemben). Ez a szembeállítás azonban meglehetősen leegyszerűsítő. A szerzők nagy része különböző alkotói periódusaiban – mint kortárs nyelvhasználó és vizsgálódó – máshogyan értékelte a jelenségeket, sőt, az sem volt ritka, hogy máshogyan ítélte elvileg, és máshogyan járt el a gyakorlatban. [...] Minden említésre méltó szerző közös gondolata és vitaalapja volt – ha a neológusok és különösen Kazinczy erről az azonosságról a pengeváltás hevében nem egyszer hajlamosak is megfélekedezni –, hogy a magyar nyelvnek szüksége van a megújulásra, ahogyan előzőleg más európai nyelvek (mint a nyelvújítók számára példaértékű német és francia) is megtették ezt az utat. A megújulás

mikéntjéről azonban többféle elképzelés élt; a skála igen széles volt a nyelvi hagyományokat sutba vágó szófarigcsálástól a Debreceni Grammatika címmel emlegetett kötetig (1795), amely szerint a nyelv befejezetten áll, törvényei adottak, és változások csak ezek keretei között lehetségesek.

A szorosabb értelemben vett nyelvújítási harc kezdetét megelőzően – melynek a legfontosabb írásokból összeállított kronológiája alább olvasható – már zajlottak különféle viták.

Az ypszionháborúban (1805-1806) az „ypsilonista” Verseghy Ferenc a bánnya-, látya-féle (kiejtés szerinti) írást szorgalmazta, míg a „jottista” Révai Miklós a (szóelemzés szerinti) bánja, látja írásmódot tartotta helyesnek. A vitában az élő nyelv primátusát hangsúlyozó Verseghyvel szemben a nyelvtörténeti beállítottságú Révai győzött, amiben nagy szerepe volt annak, hogy Kazinczy (más írókkal együtt) melléállt. A két nyelvész egyébként többféle grammatikai és nyelvhelyességi kérdésben is szembekerült egymással. Bár mind a ketten a nyelvhasználatot állították vizsgálódásaik középpontjába, saját rendszerüket kizárólagosnak tekintették, és szerették volna – országgyűlési törvénnyel is szentesítve – kötelezően betartandó normaként elfogadtatni. Így érthető, hogy a későbbiekben Kazinczy mindkettejükkel szembekerült.

Az Árkádia-per – bár nem a nyelvről szólt – a nyelvújító csatározások közvetlen előzményének tekinthető. A debreceni köröket felháborította Kazinczy Csokonai-nekrológja, majd a költőtársnak tervezett sírfelirat „Árkádiában éltem én is!” mondata. Kérdéssé vált ugyanis, hogy Árkádia minek a szimbóluma. Az ókori görög tartomány Kazinczy irodalmi hagyományokra alapuló értelmezése szerint a művészetek honát jelenti, gyanakvó debreceni vélekedések szerint viszont egyszerűen csak egy legelőkől álló területre utal, s így sértő Debrecenre nézve. Válaszul Kazinczy élesen kinyilvánította, hogy számára a „debrecenyiség” egyet jelent a szűklátókörűséggel, műveletlenséggel. És elérkezettnek látta az időt, hogy a nyelv ügyében is fellépjen a maradiság ellen.

Ezzel kezdetét vette a **nyelvújítási harc**, amelynek két leghírhedtebb műve a Mondolat (1813) és Felelet a Mondolatra (1815). A Mondolat alapja egy korábbi kézirat, mely a túlzó nyelvújítást pellengérezte ki, s melyet Szentgyörgyi József, Kazinczy barátja írt. Ezt egészítik ki a Somogyi Gedeon tollából származó szövegek, amelyek éle már Kazinczy ellen is irányult. (A Parnasszus felé szamaragoló címlapfigurában pedig a kortársak a költő gúnyképét látták.) A Felelet Kölcsey Ferenc és Szemere Pál műve. Támadásai – amelyek jóval erősebbek a Mondolaténál – Somogyinak és a maradi tábornak szóltak, miközben szintén kinevették a nyelvújítás túlkapasait és kevésbé jó stílusérzékű íróinak fordulatait.

(Dömötör Adrienne: A nyelvújítás története című tanulmányának részlete)

1. Mutassa be a nyelv megújulásának napjainkban zajló folyamatait a Kazinczy-féle mozgalommal összevetve! Vegye figyelembe a következő szempontokat!

- Milyen kortárs „nyelvújítási” folyamatok zajlanak a magyarban?
- Azonosítson legalább kettőt ezek közül!
- Adjon példát tipikus jelenségekre!
- Miben térnek el ezek a folyamatok a Kazinczy-féle mozgalomtól?
- Milyen érvek/szempontok merülnek fel az újítások támogatói ill. ellenzői részéről?

Megjegyzés: pontot ér a logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, helyesírás. **10 pont**

2. Emeljen ki a szövegből két olyan igei állítmányú mondatot, amelyben tárgyi szerepű főnévi kifejezés szerepel fókuszpozícióban! **4 pont**

3. Keresse meg az alábbi részletben a birtokos szerkezeteket, és azonosítsa mindegyikben a birtokot, valamint a birtokost, amellyel egyeztet!

Az Árkádia-per – bár nem a nyelvről szólt – a nyelvújító csatározások közvetlen előzményének tekinthető. A debreceni köröket felháborította Kazinczy Csokonai-nekrológja, majd a költőtársnak tervezett sírfelirat „Árkádiában éltem én is!” mondata. Kérdéssé vált ugyanis, hogy Árkádia minek a szimbóluma.

Birtokos	Birtok

4 pont

4. Azonosítsa az alábbi mondatban az alanyi, tárgyi és határozói szerepű főnévi csoportokat, és mutassa be ezek belső szerkezetét!

Az ókori görög tartomány Kazinczy irodalmi hagyományokra alapuló értelmezése szerint a művészetek honát jelenti.

Minta: ... kinevettették a nyelvújítás túlkapásait és kevésbé jó stílusérzékű íróinak fordulatait

Tárgy: két mellérendelő főnévi csoport

1. [a nyelvújítás túlkapásai]-t

Szerkezete: névelő + főnévi birtokos/birtokos jelző/módosító + főnévi alaptag. A főnévi csoport az igével tárgyias viszonyban áll, amit a főnévi csoport végén levő tárgyrag jelöl.

2. [[[kevesbé jó] stílusérzékű] írói]-nak fordulatai]-t

Szerkezete: melléknévi kifejezés (határozóval bővített melléknévi alaptag), mely a *stílusérzékű* melléknevet módosítja (módosító/minőségjelzőként), és ezzel együtt az *írói* főnév módosítója/minőségjelzője. Az *írói* alaptagú főnévi csoport a *fordulatai* főnévi alaptag módosítója/birtokosa/birtokos jelzője, és ezt a viszonyt a *-nak* birtokos jelző ragja jelzi. Az egész (=fordulatai alaptagú) főnévi csoport az igével tárgyias viszonyban áll, amit a főnévi csoport végén levő tárgyrag jelöl.

6 pont

5. Azonosítsa az alábbi szavak azonos alakú végződéseinek szerepét! Vegye figyelembe, hogy az aláhúzott végződés nem minden esetben egy morféma!

- *gondolta, szorgalmazta, jottista*
- *európai, elfogadtatni, támadása*

6 pont

III. TÉTEL

(30 pont)

A következő részletek a Magyar nyelv és irodalom tantervekből származnak:

Kompetenciák, képességek	Tartalmak
2.8. Lírai művek olvasása	- líra, líraiság; a lírai én, vershelyzet, beszédhelyzet - lírai műfajok: dal, epigramma, himnusz, óda

(Részlet a IX. osztályos Magyar nyelv és irodalom tantervből, melyet az 5099/09.09.2009. miniszteri rendelettel hagytak jóvá)

Kompetenciák, képességek	Tartalmak
2.2. Intertextuális viszonyok felismerése és értelmezése lírai szövegekben	lírai formák, szövegek emlékezete

(Részlet a XII. osztályos Magyar nyelv és irodalom tantervből, melyet az 5959/ 22.12.2006. miniszteri rendelettel hagytak jóvá)

1. A fenti tantervrészletek egyikére vonatkoztatva tervezzen egy didaktikai tevékenységet! Vegye figyelembe a következő szempontokat:

- a tevékenység célja
- a résztvevők tanulási igényei
- a tevékenység eszközszüksége
- az alkalmazott módszerek
- az alkalmazott szervezési formák
- hogyan fog információkat szerezni arról, hogy elérte-e célját?

15 pont

2. A fenti tantervrészletek egyikére vonatkoztatva állítson össze egy szövegértést fejlesztő feladatlapot az alábbi szempontokat követve!

- A feladatlaphoz használja az I. tétel szövegét!
- Határozza meg, melyik osztályban alkalmazná a feladatlapot!
- A feladatsor tartalmazzon legalább 5 különféle feladattípust, melyek különböző képességszintek és gondolkodási műveletek fejlesztésére alkalmasak!
- Készítsen rövid feladatleírást, amelyben megnevezi a fejleszteni kívánt kompetenciákat, a gondolkodási műveleteket és a feladattípusokat!

15 pont